

CVE-podden

Vem kan döma IS?

Medverkande: Mark Klamberg, professor i folkrätt vid Stockholms universitet; Xoncha Nouri, analytiker vid Center mot våldsbejakande extremism samt Bitte Hammargren, Mellanösternanalytiker vid Totalförsvarets forskningsinstitut. Samtalsledare: Annika Ström Melin.

ANNIKA: Välkomna till den här podden som produceras av Center mot våldsbejakande extremism. Idag undrar vi; vem kan döma IS? Hur ska anhängare till terrororganisationen Islamiska Staten, IS, som har gjort sig skyldiga till grymma brott, lagföras och dömas? Det finns tyvärr fortfarande inget entydigt svar på den frågan, men det pågår många olika försök, och vi ska få veta mer om dem här idag. Jag heter Annika Ström Melin och jag är fristående journalist, och jag säger välkommen till Bitte Hammargren, Mark Klamberg och Xoncha Nouri. Välkomna alla tre. Och Bitte Hammargren, du kan väl börja med att presentera dig för lyssnarna, vem är du?

BITTE: Jag jobbar på Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI, som Mellanösternanalytiker, jag har en lång bakgrund som journalist med bevakning av regionen. Men jag gör det här för Centrum mot Våldsbejakande Extremism.

ANNIKA: Tack Bitte, och Mark, Klamberg, berätta för lyssnarna vem du är.

MARK: Jag är professor i folkrätt vid Stockholms Universitet och jag har tidigare jobbat vid svensk domstol, även i den internationella brottsmålsdomstolen, och min forskning och undervisning handlar framförallt om internationell straffrätt. Så det handlar ju då om brott som folkmord, krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten.

ANNIKA: Tack Mark, och välkommen hit. Ock Xoncha Nouri, välkommen du också. Berätta vem du är också för lyssnarna.

XONCHA: Ja. Jag jobbar som analytiker på CVE, och mitt huvudområde är då islamistisk extremism, jag kommer närmast från FOI och regeringskansliet, och jobbade i Mellanöstern innan dess, 2011 till 2015, i

flyktinglägret Zaatari, på gränsen till Syrien, i Jordanien, och i Kurdistanregionen i Irak. Bland annat med UNHCR.

ANNIKA: Just det. Tack, Xoncha. Jag ska börja med att vända mig till dig, för att du har ju en väldigt unik, och väldigt otäck erfarenhet. För att du var faktiskt väldigt nära terrororganisationen IS när den var som mest framgångsrik kan man ju säga, sommaren 2014. Och då befann du dig i Erbil och arbetade för UNHCR, FNs flyktingorgan. Och det var precis då IS gjorde en framstöt mot Zinjar, som låg väldigt nära där du befann dig. Så berätta för oss först, vad hände den där dagen i augusti 2014?

XONCHA: Precis, jag satt med två vänner och åt frukost, det var tidigt på morgonen, den tredje augusti 2014. och vi fick meddelanden och samtal om att Zinjar då hade intagits, och att ett stort antal yazidier hade dödat och många var på flykt. Vi fick också veta att IS var på väg mot Erbil, där vi befann oss, så att det var en kaotisk situation, väldigt osäker, en blixtoffensiv som ingen riktigt hade räknat med. Vi lämnade caféet och så åkte vi hem till mig, och där packade jag snabbt ihop en ryggsäck med det nödvändigaste, pass, pengar...och så åkte vi en bit utanför Erbil, utanför stan, till en stuga som tillhörde en av mina vänner. Och där satt vi fastklustrade framför teven och följde nyheterna i ett par dagar, nästan en vecka, och såg fruktansvärda bilder från Zinjar. Uppemot 300 000 yazidier hade flytt. 50 000 hade tagit sig upp på Zinjarberget, och var omringade av IS nedanför. Många hade flytt utan skor, utan mat och vatten, så att yazidier svalt ihjäl, törstade ihjäl uppe på berget, och det var väldigt varmt. Det var över 50 grader den sommaren. Så många fick också allvarliga brännskador, och tusentals män avrättades inom loppet av ett par dagar, 7 000 flickor och kvinnor kidnappades och fördes bort i bussar till Syrien och till andra städer i Irak. Pojkar som kidnappades för att bli jihadister. Tempel brändes ner och byar förstördes. Och samtidigt så avancerade också IS mot Erbil då, den kurdiska huvudstaden. Och ja det var kraftiga strider mot Peshmerga, strax utanför stan, och det var ungefär, ja det var mindre än tre mil ifrån oss, och...

ANNIKA: Var ni rädda? Hur kändes det? Fruktade ni att de skulle komma ända till Erbil?

XONCHA: Ja, jo men det var väldigt allvarligt. Det var en högst osäker situation, innan då president Obama beordrade luftattacker mot IS. Så att, absolut, det fanns en påtaglig risk att de skulle ta sig in.

ANNIKA: Och du beskrev ju här, yazidier säger du, och det är en minoritet, och IS hade ju den här metoden att ge sig på minoriteter av olika slag, men just brotten som här begicks mot yaziderna, var ju ovanligt utstuderat grymma, och FNs undersökningskommision har i efterhand klassat det här som folkmord. När du var där då, i Erbil, och ni satt där och var rädda och lyssnade på alla rapporter, hur mycket visste ni om grymheten som terrororganisationen riktade mot civilbefolkningen på det här sättet?

XONCHA: Ja, vi visste ju en del om de brutala metoder som användes, innan då Zinjaroffensiven...uhm, IS använde ju tidigt väldigt brutala metoder. Det var deras sätt att marknadsföra sig själva och samtidigt sprida skräck då, dels inom landet men också globalt. 2013 och 2014 så avrättades journalister framför kameran, människor brändes ihjäl levande i burar, homosexuella kastades nerför hustak och heliga platser sprängdes. Och sedan, kalifatet utropades, samma sommar då, i juni, 2014, så halshöggs människor öppet på torget i Mosul, så visst visste vi att IS använde brutala metoder. Och sedan såg vi också milslånga köer, i Erbil då, av flyende människor. Ofärdiga byggnader, parker, kyrkor, moskéer, som var överfulla av flyende yazidier, men också andra minoriteter som kristna till exempel som hade flytt.

ANNIKA: Och vad säger du, nu är det ju nästan sex år sedan som du var där, Xoncha. Vad tycker du, har det gjorts tillräckligt för att gripa och ställa de skyldiga till de här vidriga brotten, inför rätta, och döma dem tycker du?

XONCHA: Nej, det skulle jag väl inte säga. Jag tycker inte att tillräckligt har gjorts på ett globalt plan. Jag förstår att... kalifatet föll ju förra året, och det ska vi komma ihåg, det är fortfarande konfliktzoner, det är komplext, det är extremt resurskrävande och tidskrävande att samla in bevis och vittnesmål. Det är komplext, men det saknas en politisk vilja, skulle jag säga, och det är...ja, feghet till stor del. Dels då att samla in bevis och vittnesmål, UNITAD, FN-organet som utreder krigsbrott som finns i Irak, har inte fått tillräckligt med resurser från det internationella samfundet att utföra arbetet, men också då lagföra de här människorna som har begått övergreppen.

ANNIKA: Tack så länge, Xoncha. Jag vänder mig till Mark Klamberg, vad säger du, de här vidriga brotten, som vi vet har begåtts. Varför har det varit så svårt att lagföra de skyldiga och ställa dem inför rätta?

MARK: Det finns flera olika förklaringar, men en förklaring som Xoncha redan tog upp, det är ju att det har ju pågått en konflikt där fram till förra året, och även idag så är det, låt säga att det är myndigheter i Sverige eller andra europeiska länder som skulle vilja utreda, så det är svårt att komma åt de här platserna. Och sedan, i vissa delar så finns det ju också olika syn på hur det ska göras mellan olika länder, Irak och Jordanien är en uppenbar kandidat. Problemet för en del europeiska länder är att man tillämpar dödsstraff i Irak, som gör det svårare för länder som Sverige och andra länder i Europa att samverka med de irakiska myndigheterna. Så det är en del av förklaringarna.

ANNIKA: Bitte Hammargren, vi ska ju gå igenom det här lite mer i botten, men vad är ditt allmänna svar på den här frågan, varför har det varit så svårt att ställa de skyldiga inför rätta?

BITTE: Ja, det är ju det vi har sagt att de, många av dem sitter ju i konfliktzoner och väldigt många av de IS-misstänkta terroristerna sitter ju i nordöstra Syrien nu under det autonoma området som leds av kurder, och de vill ju inleda rättegångar med internationellt stöd, men eftersom detta inte är en stat, och eftersom stater knyter avtal med andra stater så är det svårt att få ett internationellt stöd för detta också. Men de söker ju hjälp ifrån europeiska länder när det gäller kapacitetsutbyggnad och utbildning av domare och så vidare, men så är det ju också frågan om rättssäkerhetsproblemet, kan man lita på att det blir rättssäkra processer där, finns det ett tillräckligt försvar? Om vi tittar på fallet Irak som Mark nämnde, så finns det ju väldigt graverande FN-studier, som talar om summariska rättegångar där man dömer åtalade på löpande band, till döden. Det är en form av rättsprocesser där de målsägande inte kommer till tals och som till stor del bygger på bekännelser, enligt uppgifter är många av dem framtvingade under tortyr. Och detta är ju då inte ett system som det internationella samfundet kan acceptera. Sedan när vi ser på liksom Europa, vad vill Europa göra? Ja, det pågår ju faktiskt å ena sidan ett brett europeiskt samarbete just nu på åklagarsidan, där man håller på med förundersökningar och jag tror att vi kommer också in på ett pågående mål i Tyskland, men jag tycker också att det är viktigt att visa att även från en svensk sida, på åklagarsidan, så arbetar man intensivt med förundersökningar, för att kunna lagföra enligt hela den breda katalog som finns när det gäller krigsförbrytelser.

ANNIKA: Mm, Mark Klamberg, du vill kommentera någonting här? Varsågod.

MARK: Nej, alltså det var en väldigt intensiv diskussion i Sverige och andra länder, för kurderna i Syrien, de vill ju då återföra en hel del av de här personerna till länderna där de har sitt medborgarskap, där europeiska länder har varit väldigt kallsinniga. Och det är ju bland annat för de europeiska ländernas beslutsfattare, politikerna, de vet inte vad man ska göra med de här personerna i Sverige, sedan har vi ju ett litet problem på det sättet att vi har inte kriminaliserat medlemskap i terrororganisationer. Men det kan ju vara en brist, men det hade ju inte löst de andra problemen, för om...låt säga de hade kommit tillbaka och man hade kunnat konstatera att de var medlemmar i en organisation, låt oss säga att det var kriminaliserat, så hade de fått två, tre års fängelse, men vill man ställa dem för de här mest allvarliga brotten, som mord, folkmord, våldtäkter och så vidare, då måste man ju på något sätt knyta dem till de här handlingarna och då hamnar vi återigen i det här problemet med bevisning. Så det är ju ytterligare en förklaring till svårigheterna att genomföra de här rättegångarna, att kurderna i Syrien vill bli av med dem uppfattar jag det som, men de europeiska länderna är ju inte villiga att hjälpa i den delen.

BITTE: Får jag komma in där lite?

ANNIKA: Bitte, varsågod.

BITTE: Alltså det är ju intressant, för som jag ser det så vill det autonoma området i morderstra Syrien faktiskt ha ett internationellt stöd för rättegångar som pågår där också, för det är ju ett sätt för dem att få politisk legitimitet, ett sorts skydd inför en väldigt osäker framtid för dem. Det är en tanke. Den andra tanken är när det gäller bevisläget, så är det ju intressant att lyssna på åklagare som påpekar att de har oerhört mycket rikare bevismaterial än efter IS-brott, eftersom de själva lämnat ifrån sig så mycket foton och bilder i sina mobiler, som kan användas i rättegångarna. Men sedan är det ju tydligt så att det finns en ovilja hos europeiska politiker att ta hem IS-fångar. Vi såg ju hur den norska koalitionsregeringen sprack när man tog hem en kvinna och hennes barn.

ANNIKA: Xoncha, varsågod.

XONCHA: Ja, nej men jag instämmer med både Mark och Bitte här, att när det gäller den kurdiskledda administrationen i Syrien då i *(00:14:04 Ohörbart)*, norra Syrien. De planerar ju de här kommande rättegångarna just för att

det har saknats en vilja att ha internationell tribunal som i fallet Rwanda och i Bosnien och dessutom så har det saknats en vilja att faktiskt ta tillbaka IS-medlemmar då till de länder som de kom ifrån, och pröva dem där i internationella rättegångar. Så att det här ju ett sistahandsalternativ för administrationen där, i Syrien. och de har redan inlett ett antal rättegångar tidigare mot IS-medlemmar, de har avskaffat dödsstraffet 2012 och har dömt ett par från ett par år till livstid. Så det samlas in bevis också där, på plats. Vittnesmål och annan bevisföring, men det saknas alltså en genuin vilja och en fråga om resurser när det kommer till internationella möjligheter att pröva de här IS-medlemmarna.

ANNIKA: Men Mark Klamberg, om vi går tillbaka till det här som Xoncha nu säger, att när det gäller en internationell tribunal, så var det ju också någonting som man diskuterade i början, om man skulle kunna göra på ett liknande sätt som till exempel efter krigen i det forna Jugoslavien, så inrättade FN en särskild tribunal i Haag. Det skedde också efter folkmordet i Rwanda, varför har det inte varit möjligt att göra den här gången?

MARK: Inledningsvis vill jag säga att det skulle kunna vara önskvärt, eller jag ser det som önskvärt att man skulle kunna ställa de högst ansvariga inom IS inför en sådan här tribunal. Men om man ska göra en jämförelse med de här Jugoslavien-tribunalen och Rwanda-tribunalen, så, Jugoslavien-tribunalen hanterade ungefär 190 personer, och Rwanda-tribunalen 60. Och då, det är ju lätt att inse att det är ju tusentals förövare. Så de här tribunalerna, även om vi skulle ha en sådan tribunal så skulle inte de kunna lösa det här problemet, utan problemet återstår att man måste fortfarande lagföra dem internationellt, på plats i Irak, Syrien eller här i Europa. Och även om man skulle ha en tribunal så måste man ju hantera dem efteråt. Vart ska de ta vägen efteråt? Var ska de sitta i fängelse? Men din fråga var ju liksom varför har man inte en sådan här motsvarande tribunal, och svaret är att de här tribunalerna, de upprättades av FNs säkerhetsråd. Och FNs säkerhetsråd, det är 15 medlemmar, fem stater som har veto-rätt. Och då har ju framförallt Ryssland sagt att vi vill inte ha någon sådan här tribunal, för det skulle exponera den syriska regimen, och till viss del även Ryssland. USA har på senare tid varit mycket mer skeptiska till den här typen av lösningar. Det har ju varit förslag om att den här situationen skulle hanteras av internationella brottmålsdomstolen och också blockerat FNs säkerhetsråd, för varken Syrien eller Irak är medlemmar eller parter till den här internationella brottmålsdomstolens stadga. Så det är då blockeringar bland de berörda staterna som gör att det inte kan bli en internationell domstol eller tribunal. Så jag tycker att det har varit en liten återvändsgränd, för svenska politiker, de har sagt att vi ska ha en internationell tribunal, och

det kan vara önskvärt men om man försöker se det mer realistiskt, så har det inte funnits en sådan möjlighet. Så jag tycker att man har tappat lite tid och kraft, för det har man vetat, att det finns inte så utan det som måste ske, det måste ske rättegångar här i Europa, och man kan försöka hitta någon lösning så att man kan genomföra det i Irak, eller det här kurdiska styret i norra Syrien. Det kan finnas en lösning där men det är svårt för Sverige att samverka mot den här grupperingen, för det är ingen stat. Så det är där vi är lite nu.

ANNIKA: Bitte Hammargren, om vi talar om några av de här realistiska lösningarna som Mark Klamborg här nu har exemplifierat på olika sätt, och en av de mera realistiska är ju att de misstänkta ställs inför rätta i de länder där de hör hemma. Och det pågår ju en hel del förundersökningar i Sverige, eller hur? Och det har dessutom dömts IS-anhängare i Sverige. Bitte?

BITTE: Ja, det har ju, och åklagarna säger att de arbetar intensivt med detta och vill då använda hela brottskatalogen, så att det gäller ju då IS-återvändare till Sverige. Samtidigt så har man ju då möjligheten att titta på universell jurisdiktion, det vill säga att en målsägande som sitter i Sverige kan bidra till att vittna i en rättegång i ett annat europeiskt land. Det där öppnar ju många möjligheter och åklagarna säger att de arbetar med vad de kallar för genocide network, ett folkmordsnätverk. Så jag tror att vi ska vänta oss att det kommer upp åtal mot IS-återvändare i Sverige. Och det gäller ju inte bara brott som brott mot mänskligheten, det kan även gälla våldtäkter, det kan även gälla hushållsslavar. Och därför vill man ju också från åklagarsidan att Socialtjänsten och skolorna, som kanske sitter inne med information som kan vara värdefull för dem, till exempel om det är barn som har återvänt från ett IS-område, som kan tänkas berätta att de har haft en barnflicka hemma som har talat ett annat språk, ja det kan vara intressant för åklagarna, för det kan tyda på att det har varit ett fall med en hushållslav till exempel. Får jag sedan bara zooma tillbaka till Mellanösternregionen, så kan man ju se hur det är, de senaste dagarna så har Kurdistanregionen i norra Irak meddelat att de vill hålla rättegången mot IS-medlemmar i mitten av 2021, och där säger de att de vill samarbeta med ett internationellt organ. Och det låter ju lite hoppfullt, men sedan har man ju haft rätt så stora invändningar mot rättssäkerheten även i Kurdistanregionen, men kanske det finns en möjlighet där. Samtidigt som det är viktigt med det här bredare europeiska samarbetet, så har vi ju också problemet med att det är så många europeiska medborgare som sitter kvar i de här lägren och det är svårt att tro att barnen som växer upp i de här lägermiljöerna skulle bli mindre benägna att vilja ta hämnd, ju längre de sitter där.

ANNIKA: Men om vi kommer tillbaka till Sverige. Mark Klamberg, du kom ju precis i dagarna ut med en bok som handlar just om lagföring av internationella brott i Sverige. Hur skulle du säga att det svenska rättsväsendet förhåller sig till den här typen av brott?

MARK: Sverige, om man jämför med andra europeiska länder, så är vi ett av de länderna i Europa som har genomfört flest rättegångar som rör folkmord eller krigsförbrytelser. Andra länder har varit mer framgångsrika när det gäller kriminalisering av medlemskap i terrororganisation men när det gäller att faktiskt utreda brotten så har vi i Europa bland de flesta genomförda rättegångarna. Och jag vill gärna bara korrigera en sak som vi talade om tidigare, det har ju då varit tolv rättegångar i Sverige som rör den här typen av brott, sex av dem har rört Irak/Syrien. Tre av dem har rört jihadister, och med jihadister så är ju inte det nödvändigtvis IS. Det finns ju många olika grupper i Syrien och i Europa också som begått brott. Så de rättegångarna i Sverige har inte rört någon IS-medlem ännu, utan det har då varit jihadister från andra grupper, som har begått fruktansvärda brott. Jag tror att det var Bitte som var lite inne på det, jag tror åklagarna och polisen i någon bemärkelse måste vara kreativa, för det är kanske svårt att konstatera eller bevisa att någon har hållit i ett gevär och skjutit någon, men det kan vara lättare att visa att man har bott i någon annans hus. Det kan ju vara en krigsförbrytelse, plundring. Eller att man har haft hushållsslavar, det är också en krigsförbrytelse. Så jag tror att man måste tänka lite bredare när det gäller vad en krigsförbrytelse är och den här typen av brott, och då tror jag att man kan ha större möjlighet att lagföra de här personerna.

ANNIKA: Xoncha?

XONCHA: Ja, jo och jag vill också understryka då att Sverige också har en internationell skyldighet att utreda och lagföra krigsbrott. Och det är alldeles oavsett var någonstans de här brotten äger rum och det finns heller ingen preskriberingstid när det gäller så här allvarliga brott. Yaziderna kräver också upprättelse och rättvisa, så vi får tänka på om vi hade agerat så här eller om det globala samfundet hade reagerat så här, relativt passivt skulle jag säga, om övergreppen hade skett i svenska städer eller i våra nordiska grannländer, eller ja i västvärlden helt enkelt. Men det är också viktigt ur ett förebyggande perspektiv att lagföra och ställa de skyldiga inför rätta, och i arbetet mot våldsbejakande extremism, ur ett säkerhetsperspektiv, till exempel så kan återvändare inspirera och fortsätta radikalisera andra.

ANNIKA: Men när vi talar om yaziderna ju, Xoncha, så, jag vänder mig till dig, Mark, där har det ju precis inletts en rättegång i Frankfurt, som gäller just övergrepp som riktades mot yaziderna. Vilken betydelse har den rättegången i Tyskland, säger du?

MARK: Nej, alltså den är ju unik på så sätt att det är en första rättegången som rör misstänkt folkmord i den här konflikten. Så på det sättet är den väldigt viktig. Jag uppfattar att det handlar om ett barn som hölls fången tillsammans med sin mor hos några medlemmar av IS. Det här barnet behandlades fruktansvärt, och dog. Och jag ser goda möjligheter med, nu ska man ju vara försiktig med prognoser men att man kan nå framgång i det målet. Så det är ett väldigt viktigt mål och jag kan tänka mig att vi kan se framtida liknande mål i Sverige.

ANNIKA: Och Bitte Hammargren, det är ju en annan rättegång på gång i Tyskland, som rör grymheter under kriget i Syrien. Men där riktas anklagelserna inte mot IS den här gången, utan mot två av Syriens president Al Assads män. Vilken betydelse har den rättegången skulle du säga, i det här som vi talar om?

BITTE: Den har en väldigt stor betydelse, för att det är första gången som ansvariga torterare från Assadregimen ställs till svars i en internationell, eller utländsk rättegång, och det är oerhört viktigt för Assadregimens offer också. Och jag skulle vilja säga att de här rättsprocesserna hänger ihop, för att det gäller att visa att lagen är lika för alla, att även förövare från en regimsida, att lagen även kan hinna ikapp dem, inte bara terrorister från det icke-statliga organisationer. Och den här rättegången följs ju av ett enormt stort antal syrier, som för första gången får se en ledande för en tortyrkammare stå till svars. Han är åtalad för tortyr av 4000 fångar, vilket ska ha lett till 58 tortyroffers död, så det är en banbrytande rättegång.

ANNIKA: Så hörni, om vi nu ska sammanfatta såhär långt, så har vi kommit fram till att internationell tribunal, eller FNs brottmålsdomstol, är inte en lösning den här gången, därför att det finns inte politiskt stöd för det bland stormakterna i världen, däremot pågår det försök att ställa de skyldiga inför rätta i många olika länder. I Sverige, i Tyskland. Irak gör det också på sitt sätt och där har ni alla påpekat vilka rättssäkerhetsproblem det för med sig. Men ska vi återkomma till det här förslaget som har diskuterats under våren också, och det är det kurdiska självstyret i Syrien, som vi har varit inne på tidigare, så kommer ju där ett förslag att inrätta en domstol

där, och ställa IS-anhängare inför rätta. Och som vi vet sitter det ju väldigt många i läger där, så det skulle också då vara ett sätt att lagföra de som sitter där. Vad säger du, Mark, om det förslaget? Är det ett realistiskt förslag?

MARK: Jag har två tankar om det. Det är ett realistiskt förslag. Det finns en omvänd situation, ett rättsfall här i Sverige, som gällde en syrisk rebellgrupp som hade upprättat domstolar där de dämde personer från regeringssidan. De avrättade sju regeringssoldater och en av dem som var med i den avrättningen, han hamnade i Sverige och lagfördes. Han dömdes då för att han hade avrättat de här personerna. Det man kan lära sig lite av det rättsfallet eller som jag tar till mig i varje fall, det är att rebellgrupper kan i samband med väpnad konflikt upprätta domstolar, eller rebellgrupper är väl kanske fel ord, icke-statliga aktörer, de kan upprätta domstolar förutsatt att de här rättegångarna genomförs på ett rättssäkert sätt. Det hade inte skett i det här fallet som hamnade i Sverige, men genomför man det på ett rättssäkert sätt så kan det vara förenligt med de folkrättsliga reglerna som finns. Så det är min första tanke. Så det handlar ju då om oberoende domstolar, att man kan, även de tilltalade kan åberopa bevisning, att man har tillgång till försvarsadvokater och så vidare. Min andra tanke är att det kan vara svårt för Sverige att direkt engagera sig i de här rättegångarna och stödja det här för det är ingen stat. Men man kan tänka sig att man, det finns organisationer, jag har varit i kontakt med en sådan organisation, som utbildar de här grupperna i hur man ska hålla rättssäkra rättegångar Och man skulle kunna tänka sig att Sverige indirekt skulle kunna stödja genom att man stöder de här organisationerna som i sin tur utbildar eller på något sätt medverkar i det här. Så på det sättet skulle Sverige kunna bidra till det.

ANNIKA: Bitte Hammargren, vad säger du, hur realistiskt är det här förslaget?

BITTE: Ja, vi var inne på den diskussionen lite grann redan tidigare i samtalet och jag tror att det finns ett intresse också från svensk sida att stärka den här kapaciteten men det är ju just då svårigheten att stater tecknar avtal med stater så man kan inte gå in aktivt i detta. Men ett annat problem, det är ju det politiska i regionen. För att nordöstra Syrien är ju en del av en sorts häxkittel av politiska motsättningar och de lever inte säkert där heller. För skulle de amerikanska trupperna dras tillbaka från östra Syrien, de som är kvar, om president Trump gör det i händelse av ny impulsivitet, så kommer de att hamna i händerna på Assadregimen, och Assadregimen har använt jihadisterna som politiska medel flera gånger tidigare, och samtidigt så har de ett ryck från den turkiska statsapparaten som har gått in i norra

Syrien också, så att det här är ett svårt militärpolitiskt område, att hålla rättegångar i.

ANNIKA: Hörni. om vi sammanfattningsvis ska ställa frågan hur det går med möjligheten att gripa och lagföra de som har gjort sig skyldiga till de här grova brotten som Xoncha berättade om i inledningen av vårt program, så har vi ju nu konstaterat hur problematiskt det är på alla möjliga sätt och vis, men skulle ni avslutningsvis kunna svara på frågan; tror ni att de här förbrytarna, ska de känna sig trygga eller kommer rättvisan att hinna ikapp dem så småningom, på det ena sättet eller det andra? Vad säger du Xoncha?

XONCHA: Ja, nej de ska absolut inte känna sig trygga när de har begått sådana här övergrepp. Och det är viktigt att ha med det, att vi ska inte stirra oss blinda på terrorbrott och terrorlagstiftningen utan också på att utreda och lagföra krigsbrott som vi har varit inne på tidigare idag, och eftersom det inte heller finns någon preskriberingstid så kan det ju dyka upp bevis långt senare. Så att de ska inte känna att de har kunnat begå de här övergreppen och sedan är det ingenting mer med det. Och jag tror att det finns möjligheter att lagföra i framtiden. Vi ser i fallet Tyskland till exempel, att nationella rättegångar redan inletts för den här typen av brott. Och visst är det utmanande och det är komplext, men jag tror att det finns, om det inte saknas en vilja och en politisk vilja, så tror jag att det finns en möjlighet, absolut.

ANNIKA: Vad säger du, Mark Klamberg?

MARK: Jo, alltså jag tänker så här att vi har ju genomfört tre rättegångar i Sverige rörande folkmord i Rwanda, och den sista rättegången avslutades 2018. Det är ju då mer än 24 år efter att det hände. Nu hoppas inte jag att det tar så lång tid att utreda de här brotten, men det visar att man måste arbeta långsiktigt och systematiskt. Och det som man från svensk sida bör göra, om...politikerna... Det är att man måste ge resurs och uppdrag till polis och åklagare att göra det här arbetet. Det är vad det handlar om.

ANNIKA: Bitte Hammargren, en sista kommentar från din sida?

BITTE: Nej, krigsförbrytare ska inte sova gott om natten och man kan ju se att när det gäller bevisläget mot IS-terrorister så är det starkare än för

folkmordet i Rwanda, för det finns så mycket bildmaterial som kan användas.

ANNIKA: Tack så hemskt mycket Bitte Hammargren, Mark Klamberg och Xoncha Nouri för att ni var med i det här samtalet och tack alla ni som har lyssnat. I nästa avsnitt av den här podden från Center mot våldsbejakande extremism ställer vi en komplicerad fråga; kan man tala med terrorister? Lyssna på det, men för den här gången säger vi tack och hej.